

Béguinot werd leelijk bestookt, hij verloor veel van zijn mannen en, in stormpas vooruitdringend vond hij den weg overal door water en diepe loopgrachten versperd. Traag lokte Willems hem langs Blaasvelt, naar den kant van Peeters, vooruit. Daar stonden de patriotten reeds lang op den vijand te loeren. In de verte hadden zij het geweervuur van de eerste schermutselingen vernomen. Het naderde, naderde. Zie, daar draafden de eerste ruiters van Béguinot als reuzen in den nacht het dorp binnen.

— Vuur! beval Peeters.

Een geweldig geknal scheurde de lucht. Al de huizen, al de deuren en vensters braakten vuur. Achter hagen en muren knetterde het vernielend schroot: de oude toren werd voor een oogenblik in een helder licht gehuld, doch verdween onmiddellijk daarop weer in een dichten nevel.

De Franschen kregen de volle laag. Het was een akelig schouwspel. Duizenden schimmen slopen in de duisternis rond; het leken zoovele duivels, die plotseling door een bliksemend vuur werden verlicht. Het gehuil der gekwetsten en het kermen der stervenden klonk woest dooreen met de ruwe kommando's der Fransche oversten, met het snuiven en hinniken der steigerende paarden en het vloeken en tiëren de Sanskulotten. De jongens waren bewonderenswaardig in hun kalme overleg. Nadat ze hun geweren hadden afgevuurd, werd alles stil; zwijgend herlaadden ze hun roeren en daarop weergalmde het droge bevel:

— Vuur!

Er volgde een verschrikkelijk geplof en een menigte Sanskulotten kusten den grond. De Franschen zagen den vijand niet; alleen het lichten en knallen der vuurroeren verrieden van welken kant hij verborgen zat. Naar hem toevliegend, bondsden zij tegen gesloten huizen en naakte muren aan en velen keerden nooit terug.

Béguinot zag welke verschrikkelijke verliezen de boeren in zijn rangen maakten, welke groote gapingen er in de rijen ontstonden en beval den aftocht. Hij moest schandelijk vluchten. Ginds, in de verte, aan den kant van Willebroeck, was de strijd ook begonnen, want zwaar en dof donderde het kanon. Verscheidene huizen van Blaasvelt stonden in laaie vlammen, de brouwerij van de gebroeders Peeters was maar één vuurpoel meer; de boeren bekreunden er zich niet om, en gingen voort met hun kogels den aftrekkenden vijand na te zenden.

Het daglicht had de duisternis verdreven; generaal Meinsveig, die denzelfden nacht uit Brussel vertrok, stortte op de mannen van Rollier, wat een hevig gevecht uitlokte. Onophoudelijk spuwde het schroot der patriotten dood en vernieling in de rangen der Sanskulotten. De jongens van Rollier waren door ondervinding in beproefde krijgers herschapt. Pal, onvervaard, blikten zij den dood in het aangezicht; koel en berekend laadden en vuurden ze hun roeren af en luisterden naar het minste kommando van hun aanvoerder. Zij gevoelden dat hun leider, tot generaal benoemd, een groot krijgsman was geworden, een koning, die ze trouw moesten bijstaan; zij waren er fier op en zij beschouwden zich als de uitgelezen, uitverkoren lijfwacht van den vertegenwoordiger hun vaderlands. Geen voet breed weken ze voor de Sasbrug; tweemaal zelfs maakten zij een voorwaartsche beweging, om de terugdeinzende huzaren achterna te zetten en hun de volle nederlaag te geven. Den derden keer waagden zij zich wat ver: de huzaren weken links en rechts en, daar gaapten de bronzen monden der kanonnen in al hun verschrikkelijkheid hen aan.

— *Canonnières, à vos pièces!* riep generaal Meinsveig. *Feu!*

Vier doffe slagen deden den grond dreunen; vier gloeiende kogels boorden bloedige leemten door de rangen der boeren.

— Achteruit, jongens! Achteruit! schreeuwt Rollier.

In goede orde als oude, geoefende soldaten, gehoorzaamden de boeren aan het bevel van hun opperhoofd. Aan den overkant herlaadden de kanonnières hun stukken.

— *Feu!* klonk het andermaal uit den mond van den Franschen generaal.

Doch vóór het vijandelijk schroot zijn vernielende uitwerking had volbracht, gebod Rollier vlug:

— Allen plat op den buik.

Onmiddellijk lagen de boeren in het slijk. De kogels snorden boven hun hoofden weg en verbrijzelden de takken van de nabijstaande boomen. Na zijn mannen nogmaals hun roeren te hebben laten afvuren, wilde Rollier zijn krijgslust verwezenlijken. Hij trok achteruit, de Sasbrug over en den overkant op, om de Sanskulotten in de moerassige gronden der Kebbingsen te lokken. Doch Meinsveig, die reeds eenmaal ondervonden had dat een oud kasteel noodlottig voor hem kon wezen, mistrouwde Rollier's beweging.

— De taktiek der brigands is niet slecht, mompelde de generaal, maar ik laat mij niet meer vangen.

Vorschend vestigde hij zijn wantrouwende blikken op de puinhoopen van het slot. Hij gevoelde, dat de dood hem daar uit honderden oogen begluurde. Zijn plicht gebod hem tevens naar Ruisbroeck op te rukken; hij bleef dus op den linkeroever en sloeg rechts het dorp in, om zich tusschen het kasteel en den linkeroever te plaatsen. In de verte bewezen Béguinot's kanonnen door hun herhaalde snel opvolgende schoten, dat de strijd ginds voor goed begonnen was. Hij zou weldra hier wezen, het kasteel van voren insluiten en de helsche brigands tot den laatsten man doodden.

In gezwinden pas voorwaarts rukkend, bemerkte hij plots tot zijn groote verbazing, dat zijn grenadiers, die op den dijk waren geklauterd, hals over kop naar hem kwamen toegelopen. Een regen van kogels viel hen fluitend van achter op het lijf. Het waren de boeren, die onder het bevel van den moedigen Apers, in de huizen van Klein-Willebroeck verscholen, den Sanskulotten met hun vuurroeren « goeden morgen » wenschten.

Dit veranderde nu gansch den loop der zaak; voor het oogenblik zou er onmogelijk sprake van kunnen zijn, den weg naar Ruisbroeck voort te zetten, eerst moet men in alle haast de huizen van Willebroeck plat schieten.

Meinsveig zag in dat de toestand voor de Fransche legers hachelijk was geworden; Béguinot scheen het ginder warm te hebben en kon, denkkelijk door de brigands bestookt, onmogelijk voor- of achteruit; het kasteel doemde van voren op als een kolossale sterkte, die, wel is waar, nog geen teken van leven had gegeven, maar niettemin als een uitmuntend gekozen standplaats den Franschen onberekenbaar afbreuk kon doen. In den rug stonden, achter de muren hunner huizen verscholen, de mannen van Apers, koel en onwrikbaar, stout en ondernemingsgezind als hun aanleider; als een niet te versmaden vijand had Rollier, de generaal der brigands, aan den overkant post gevat, vast besloten, naar het scheen, den Franschen iets anders dan goeden dag uit zijn vuurtrompen toe te roepen.

— *Demi tour à droite!* beval Meinsveig. Kanonnières, duchtig er op los!

Nu volgde er een verschrikkelijke verwoesting; de kogels vloegen met suizend geweld tegen de huizen, drongen door de muren, verbrijzelden deuren en vensters, deden de zware balken in duizend splinters rondvliegen en kwetsten of doodden de boeren. Snel als donderslagen in een hevig onweer, volgden de schoten elkander op. De huizen stortten krakend in, de mannen meeslepend, die ze verborgen. Een laaie gloed, gepaard met een verstikkenden rook, steeg omhoog. Klein-Willebroeck stond in brand.

De jongens verlieten hun schuilplaats, kropen op handen en voeten achter de huizen en vuurden over de muren heen of stonden pal en onbeweeglijk als de beste soldaten op den dijk te mikken en te schieten. Boven het dorp steeg een vreeselijk geluid op van paarden en runderen, die ellendig in de vlammen omkwamen. Het kasteel bestookte van voren de soldaten van Meinsveig en richtte vreeselijke gapingen in hun rangen aan.

O, hadden de patriotten op dit oogenblik maar een paar kanonnen gehad, dan zou er wellicht geen man van de kolom zijn overgebleven. De Sanskulotten waren daar opeengehoopt, gevangen als in een val. Zij konden hun dooden niet meer tellen. Iedere losbranding der boeren maakte verscheidene slachtoffers.

In de nabijheid donderden de kanonnen van Béguinot; iedere slag scheen nader en nader. Plotseling maakte Rollier rechtsomkeer en voegde zich bij den troep, die, aan de

Sasbrug staande, reeds handgemeen was met de afdeeling van Béguinot. Deze beweging veroorzaakte dat de helft van Meinsveig's afdeeling, die op den oever samengepakt, niet in staat was zich te ontvouwen, vrije baan kreeg. Zij kon links oprukken en de huizen van Klein-Willebroeck van den steenweg aanvallen. Béguinot trok steeds voorwaarts; zijn manschappen ontplooiden zich bij de Sasbrug. Rollier hield dapper stand en vuurde zijn mannen aan. Men zag zijn verderbos langs de rangen wapperen; nu bevond hij zich links, dan rechts.

— Moed, vrienden, riep hij, moed, en leven de jongens!

Ja, de jongens waren moedig, ze bleven trouw op hun post, ze mikten juist en herlaadden kalm, doch vlug. Rollier scheen zich te vertiendubbelen. In het hevigste van het gevecht zagen de mannen hem plotseling verbleeken en wankelen, zoodat hij zich aan een boom moest vasthouden. Hij bracht de hand aan den schouder en trok ze terug; ze was vol bloed.

— Sierens, sprak hij tot een der kapiteins, een Brusselaar, die kwam toegelopen, Sierens, zet den strijd voort en bevel de mannen; ziet met naar mij, doe of ik hier niet ben, houd stand en wijk geen voet van de brug.

Sierens ondersteunde den bevelhebber van de boeren; deze werd ieder oogenblik zwakker en leunde met het hoofd op den arm tegen een zwaren olm. Hij verloor veel bloed, een was overtrok zijn oogen, alles scheen zoo wild, zoo zonderling rond te draaien, hij hoorde van verre, zeer verre, een groot rumoer als van vechtenden; toen kwam er een zware nevel, een dikke mist op, hij zag niets meer en zakte ineen als een klomp.

— Leven de jon...! kreunde hij nog.

Met hun opperhoofd scheen ook de moed der boeren verdwenen. Zij trokken achteruit, doch heel langzaam; de voorste rangen schoten, de andere laadden en de geweren werden van hand tot hand overgegeven.

De patriotten moesten wijken voor het vernielend vuur der afdeeling Béguinot; ze betrokken het sluishuis van Klein-Willebroeck en de oude Rupelschans, en werden nu machteloos toeschouwers van Apers' heldenstrijd te Klein-Willebroeck. De jongens verdedigden zich daar met de woede der wanhoop; zoodra er een buiten kwam, werd hij ongenadig door den kop gebrand. Zij, die door de hovingen trachtten te ontvluchten, werden op de sabelhouwen van Meinsveig's ruitery onthaald. De generaal schiep er een wreed genoegen in de mannen de vlammen in te jagen. Binnen de brandende woningen stonden de boeren opeengepakt als wilde dieren in een kooi. Door den verstikkenden rook heen trachtten zij zoo goed mogelijk te mikken en nog een Franschman te doden. Enger en enger werd de kring, die de Sanskulotten om het handvol dapperen trokken.

De paardenkoopman Apers had met een dertigtal mannen post gevat op de hoeve van de weduwe Verhulst en verlichtte er wonderen van dapperheid. Nog tastte het vuur de steenen hoeve niet aan; de kanonskogels vlogen door het pannendak en slingerden de scherven in 't rond. Een geregeld geweervuur beantwoordde het vijandelijk geschut. Aan de zijde der Sanskulotten waren de doden menigvuldig.

Generaal Meinsveig bemerkte het gebouw en gaf bevel het in stormpas te omsingelen. De kanonniërs rukten tot op een honderdtal meter van de laatste verschansing vooruit. Zij richtten den loop der bronzen monden op de met stroo gedekte stallingen; die kon men in brand schieten en de brigands in de vlammen doen omkomen. Twee kanonniërs brachten het vuur aan om de lont te doen ontvlammen. Apers had de beweging opgemerkt; ten koste van alles, moesten de stallingen behouden blijven.

— Van Camp, mik gij naar den kanonnier op uw rechterhand, ik belast mij met den ander.

Nog een oogenblik en de lont zou neerstrijken. Er knalt twee schoten en de beide kanonniërs rollen onder hun kanonnen. Twee anderen traden vooruit en ondergingen hetzelfde lot.

De vuurroeren van de boeren werden heet; het buskruit ontplofte eer men er de prop kon voorjagen. Daar ploften de kanonskogels door de daken; het vlammend papier kwam in aanraking met het droge gras, dat opvlamde in hellen gloed. In een oogwenk stond alles in lichte laaie vlammen. De paarden stampten en brieschten verschrikkelijk,

de koeien loeiden. De hoeve werd weldra aangetast en de boeren zouden een verschrikkelijken dood sterven.

— Vuren, jongens! riep Apers. Vuren!

Het triomfgehuil, dat van Fransche zijde was opgegaan, veranderde in jammerkreten. Een twintigtal van hen vielen met verbrijzelden schedel neer. De hoeve verdween in een dikken, verstikkenden rook, die nu en dan door het ontploffen der roeren werd verlicht. De Sanskulotten naderden, naderden meer en meer; ze waren reeds op het voorhof en sloegen met de kolven hunner geweren op de deur. De toestand der boeren werd onhoudbaar, de vlammen lekten de dakgoot, liepen langs de balken heen en tastten het hooi aan. Moedig bleef Apers door het zoldervenster vuren, en zond menigen Sanskulot naar de eeuwigheid.

— Van Camp, sprak hij in een hoestbui, veroorzaakt door den verstikkenden rook, Van Camp, de vijanden van onzen stam staan vlak onder ons, de roeren kunnen geen grooten dienst meer bewijzen, laat ons een uitval doen met de riken, zeisen en vlegels, er duchtig op loshakken en dan... sterven...

Van Camp drukte Apers tegen de borst in die twee zielen zong op dit oogenblik een gansch epos van smart en vaderlandsliefde. Twee tranen biggelden uit de oogen van Apers; het waren tranen van woede, tranen van weemoed. Hij had zich voorgesteld zijn Vlaanderen, van de Fransche verdrukking verlost, vrij en machtig te zien, en hoopte dat na de sombere tijden weer zachte, zonnige dagen zouden aanbreeken, die het innigste geluk van zijn dorps- en landgenooten aan den huiselijken haard beschijnen zouden. Bij den eersten klokslag van het oproer had hij een trilling in zich gevoeld; hij was opgesprongen, had zijn buks van den wand gegrepen en was naar de dorpsplaats geijld, waar zijn vrienden hem wachtten.

Hij was een der vurigsten, een der hevigsten geweest om den strijd aan te hitsen. Had hij geen ongelijk gehad? Was het geen misdadig geweest het leven van honderden roekeloos bloot te stellen? O, hadden de steden maar meegevoeld, doch neen, schrik en lafheid verlamden de burgerij en ontnamen ze alle veerkracht. Zij ademden den wind der revolutie in en vluchtten verschrikt in hunne kelders. Brigands! had men de boeren sarrend achterna geroepen.

— Brigands, mompelde Apers nu en wrong met bitterheid zijn roer.

Nog een oogenblik en de lont zou neerstrijken. Er knallen een schot; een Sanskulot tuimelde neer. Hoor, de voordeur wordt opengerukt. Daar stormen de boeren met vlegel en zeis, met piek en riek uit de woning. Voor het laatst zullen ze de lucht van hun vaderland inademen. Neen, ze gaven het niet op, geen oogenblik ook was er maar een zweem van lafheid in hun hart geslopen; regelmatig, als in de schuur, doch met feller kracht daalden de vlegels neer en iedere bons maakte een man minder. En zij, die de zeis hanteerden, maaiden de Franschen neer als het gras op hunne mal-sche weiden. Zij maaiden, doch forscher was de armslag, geweldiger de zwier, en iedere ruk deed een Sanskulottenhoofd neertuimelen.

Het waren de maaiers van den dood.

En de met riken en haken gewapenden kapten met wilden zwaai in het levend mest, in de vuiligheid, die Vlaanderen verpestte. Boven in het zoldervenster, stond Apers en in zijn harte schalde luid en trotsch het lied van het vaderland; er lekten tranen uit zijn oogen, tranen van aandoening en fierheid.

— Leven de jongens! riep hij. Leve de vrijheid!

— Leven de jongens! herhaalden de maaiers van den dood.

De soldaten weken achteruit en maakten plaats voor de kanonnen, die dood en vernieling braakten. De boeren vielen als de halmen voor de sikkel. Van Camp was gesneuveld; slechts drie der mannen klopten nog, zwaaiden den vlegel omhoog, omlaag, en bezweken eindelijk ook. De hoeve geleek nog slechts één vuurpoel. Apers was half geroosterd. En steeds schoot hij, met ieder schot een vijand neervellend. De Sanskulotten bewogen zich voor het brandend gebouw.

Apers zag er verschrikkelijk uit; zijn gezicht was zwart van het kruit, er borrelde schuim op zijn lippen en zijn oogen draaiden snel in hun kassen om, waarbij het wit fel

afstak tegen de zwarte trekken van zijn gelaat. Zou het er mede gedaan zijn? Zouden de vrienden niet te hulp snellen? Hoe ging het met Rollier? Had hij kunnen overwinnen? En Peeters en Willems? O, neen, dan waren ze reeds hier geweest. Alles is verloren. Arm, arm Vlaanderen!

De paardenkoopman nam een kloek besluit: liever dan geroosterd te worden, zou hij de Sanskulotten in het gelaat vliegen en hun toonen dat een Vlaming het gevaar moedig aanblijft, dat lafheid hem vreemd is. Hij sprong op het zoldervenster en staarde nog steeds voor zich uit, doch hij kon de lucht van zijn land slechts aanschouwen door een nevel van vuur en bloed.

Arm, arm land!

— Leven de jongens! schreeuwde hij, sprong naar beneden, verbrijzelde de hersenpan van een paar Sanskulotten en kwam terecht op de bajonetten der woestelingen, die hem in stukken hakten.

Zóó bezweek de heldhaftige boer, die goed en bloed verpandde voor de vrijheid van zijn volk, voor de vrijheid van zijn land.

Edelmoedige Apers, de Vlamingen zullen uw naam in eere houden, hem neerschrijven op het gouden blad van hun martelaarsboek.

Dat was het einde van het heldhaftig verzet der boeren in Klein-Brabant. Terwijl Apers den heldendoor stierf, weken de troepen van Rollier langzaam achteruit, werden die van Willems en Peeters gedeeltelijk verslagen en ging het oude kasteel in vlammen op.

De meeste patriotten namen de wijk naar Hulst, Axel en het sas van Gent, de anderen togen naar de Kempen, waar Van Gansen en zoo menig dappere Vlaming tegen de Fransen een overweldigenden strijd voerden.

En Rollier lag, helaas, naar ziel en lichaam geknakt, met de rest van zijn legertje in een bosch te Heyndonck.

DRIE-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

HET TWEEGEVECHT.

Sindsdien waren er weken vervlogen. Over de naakte velden lag een wade van sneeuw. Het was volop winter. Elende, armoede en wee hadden in Vlaanderen hun toppunt bereikt. Over het platte land lag een nare, doodsche stilte. Zóó kan men zich de armoede voorstellen, als de laatste mensch van honger en koude zal gestorven zijn; als onze planeet zal voortrollen door het vale schemer van de verdoofde zon, die nog als een roode kogel van gloeiend ijzer in den hemel te blakeren zal hangen. Hier en daar verheft zich als 't ware tusschen de geraamten der boomen een wit heuveltje. Van dichtbij ziet men dat het een ondergesneeuwde woning is. Zou ze verlaten zijn? Geen uit den schoorsteen kronkelend rookwalmpje, geen voetdruk op de sneeuw duiden een spoor van dier of mensch aan. Dieren zijn er niet meer! Die eetbaar waren, werden reeds lang door de Sanskulotten gestolen; de honden zijn van honger omgekomen of uit deernis afgemaakt. Waar de menschen geen voedsel meer hebben, waar de koorts, als het gevolg van derven en ontberen, de oogen doet fonkelen met verwilderden glans, daar blijft er voor het dier niets over. Is de hut ledig? Open de deur en treed binnen!...

Binnen zitten menschelijke wezens, maar gij weet aanvankelijk niet of ze nog leven of onbeweeglijk zitten in den eeuwigen slaap. Het binnentreden van een vreemdeling, het moge een vriend of een vijand wezen, heeft niet den minsten indruk meer op hen. Niemand keert zich om, niemand beweegt zich. Kinderen zijn er niet, allen bezweken en werden weggerukt door de koude, de koorts en de ontbering. Alleen op het kerkhof zijn er vele zwarte vlekken op de blankheid van de sneeuw, want daar alleen graaft de spade dagelijks in den harden grond. Slechts de kloeken bleven over.

Mager, bleek en met akelig gloeiende blikken, zitten ze rond den haard; hun wangen zijn ingevallen, hun handen uitgemergeld, hun rug is gekromd, hun hoofd ijl en ledig, zonder gedachten, zonder hoop, zonder liefde, zonder haat,

geheel verlaten en onverschillig voor alles, met alleen nog een glimp van instinkt in het brein. Zij scharen zich om den haard uit gewoonte, maar dagen is het reeds geleden dat blijde roode vonken naar omhoog spatten.

Op de uitgebrande sintels, in de fijne, grijze asch ligt sneeuw, door den breeden schoorsteen naar beneden gevallen. Alle energie is in de harten der mannen uitgedoofd. Zij hebben gestreden en geleden... Wat baatte het? Velen zijn gesneuveld... Wat baatte het? Ze leden nederlaag op nederlaag. Zij hebben gevochten tot den laatsten toe, nu zijn ze neergeveld en is de Sanskulot meester. En toch, ondanks dat alles, wordt op zekere punten de strijd volgehouden. Als wilde dieren, haveloos en ellendig, houden afzonderlijke benden van patriotten, overblijfsels van Rollier's leger, zich in bosschen verscholen. De kogeltasch, de kruithoorn, het geweer en het kruis op de borst hebben hen niet verlaten, zoomin als in hun hart de liefde tot het vaderland en de haat jegens den verdrukker zijn uitgedoofd.

In de bosschen van Buggenhout, Steenhuffel en Opwijk, ongeveer twee uur gaans ten Zuiden van St Amands, hield Jan Meving zich verscholen met een dertigtal patriotten. Dien droeven winterdag hadden sneeuwjacht en de snerpende ijswind hen uit het woud gedreven. Zij moesten ergens een onderkomen zoeken of bezwijken. Aan den zoom van het bosch, op de plaats, die men tegenwoordig nog *Hoogelinde* noemt, stond toenmaals de hofstede van pachter Devos. De oude man woonde er nog alleen. Zijn zoon was gesneuveld in het gevecht bij Bornhem en de week te voren werd zijn vrouw naar het kerkhof van Buggenhout gedragen. Devos was in vier maanden twintig jaar verouderd. Ja, hij was veel tegengekomen in de beroerde tijden, doch nu had het ongeluk zijn toppunt bereikt. Toen Meving, gevolgd van zijn dertig man, aanklopte, ging hij onmiddellijk openen.

— Komt binnen, sprak de grijsaard eenvoudig.

Stilzwijgend trad de groep ongelukkigen het huis binnen. De haard brandde... In een hoek lag nog gedroogd hout en turf. De dertig man schaarden zich zoo dicht bij het vuur, als wilden zij niet de minste warmte laten verloren gaan. Devos ging in een hoek van zijn kamer en nam een spade; daarmede daalde hij in den kelder... Hij schoof eenige steenen weg en spitte toen de aarde om, tot dat er twee groote ijzeren potten te voorschijn kwamen.

— Hier zijn boonen en hier is spek, sprak hij. Verdeelt ze, het is alles, wat ik nog heb.

Het eetmaal werd bereid en gulzig verorberd, doch zonder genot.

Meving staarde somber in de kronkelende vlammen.

— Is er geen jong meisje hier geweest, pachter? vroeg hij na een lang stilzwijgen.

De grijsaard schudde het hoofd.

— En ook geen kleine jongen met een hond? vroeg Meving, uit zijn gedachten ontwakend.

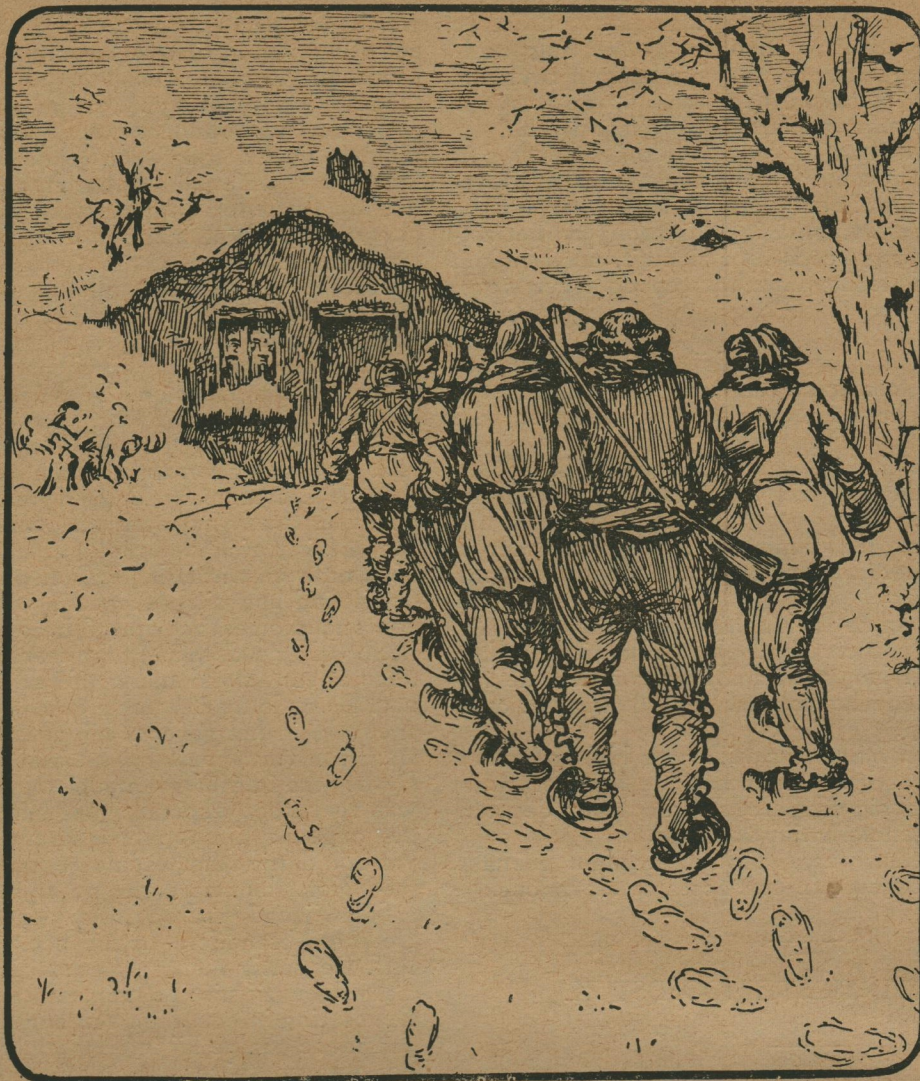
De hoofdman vervolgde half luid, als sprak hij tot zich zelve:

— Toen wij vervolgd werden, liet ik de huifkar, waarin de jonkvrouw had plaats genomen, wederom naar Sint-Amands voeren. Witteke en Vriend waren hare verdedigers. Zijn zij ontsnapt? Helaas, ik heb geen hoop meer, nu het jongetje en de hond niet hier zijn. Wat is er van hen geworden? Ik heb Van Gastel bemerkt in het gevecht van gisteren; de verrader is genezen van zijne doodelijke wonde. O, had ik dien schelm kunnen dooden... Wij waren juist aan het achteruitwijken... Zijn kogels vlogen mij om de ooren; wij hebben elkander gemist. Later ontmoeten wij elkander, want ik voel dat wij toch eens onze rekening zullen vereffenen, en dan zal slechts één van ons beiden onder de levenden terugkeeren.

En na een poos vervolgde Meving:

— Hij zal Bertha opsporen, hij zal haar vinden. O, God, verhoed dit ongeluk. Laat mij tienmaal meer lijden, dan ik thans doe; neem mijn leven, maar redt dien weerloozen engel uit de handen van dit monster.

In de hofstede was alles stil, elke in donkere gedachten verdiept. Het minste gerucht ving men op. Men hoorde de vlam knetteren in het hout. Was daar niets aan de deur? Snuffelde en krabbelde daar geen dier tegen den drempel? Meving ging reeds om te zien, toen er een kort, ingehouden geblaf weerklonk...

— Vriend ! Het is Vriend ! kreet de jongeling.

Hij opende, en inderdaad, het trouwe dier sprong kwispelstaartend tegen hem aan.

— O, goede, brave hond ! riep Meving in vervoering en er welden tranen in zijn oogen op.

Ja, hij weende, omdat hij het dier terugzag, hij nam het in zijn armen, hij streelde het en gaf het honderden teedere benamingen. Doch Vriend liep wederom de deur uit en vloog over de onbevleete blankheid van de besneeuwde vlakte. De patriotten waren inmiddels uit hun soezigerige onverschilligheid ontwaakt en naar de deur gesneld.

— Jongens, riep Meving, laat den moed niet zakken. God is met ons ! Er is nog niets verloren ! Wij zullen Vlaanderen vrij vechten ; onze bewaarengel, onze goede geest, de zuster van onzen beminden generaal verschijnt in ons midden !... Moed, mannen, moed. De Sanskulotten zijn nog niet meester van ons dierbaar vaderland !

Plots daagde uit den olmenkant, heel dicht bij hem op, de ranke gestalte van Witteke.

— Dag, Witteke ! Dag, Witteke ! schreeuwde Meving, uitbundig en stralend van geluk.

Witteke naderde zonder spoed. Er lag op het bleeke gezichtje een ernst, die Meving verschrikte.

— Waar is jonkvrouw Rollier ? Zeg, waar wacht zij ? Gij antwoordt niet ! Is zij niet bij u ?

De knaap schudde het hoofd. Op den vreugderoes van den jongen man werd als een ijskoud stortbad geworpen. Hij gevoelde oogenblikkelijk dat hij geen blijde mare, maar een nieuwe ramp vernemen zou.

— Waar is Bertha ? herhaalde hij, bevend van angst.

— Niet ver van hier, te Lippeloo.

— Geen twee uren van hier ! riep Meving. Mannen, op ! Wij gaan de zuster van de generaal verlossen !

— Ja, zei Witteke, onmiddellijk. Hoe eer wij er zijn, hoe beter, want dezen avond komt er versterking van Puers en wordt de jonkvrouw naar Boom overgebracht.

De patriotten hadden reeds hun vuurroeren gevat en geen vijf minuten later trok de kleine groep over de besneeuwde woestenij. Voorop stapten Meving en Witteke. Vriend was echter de eerste, en zag onderzoekend vooruit ; voorzichtig en oppassend, als hij was, spitste hij de ooren. Zijn blik zou een vijand van verre ontwaren en zijn fijne neus zou hem op nog grooteren afstand rieken.

— Hoeveel manschappen tellen de Sanskulotten ? vroeg Meving.

— Ongeveer vijftig, maar ik heb gezorgd dat ze allemaal bedronken zijn.

— Gij ?

— Ja, ik, zeide de knaap triomfantelijk. Ik kende een patriot, die brandewijn verborgen had voor onze troepen ; ik wist dat er tevens geld en wapens op die plaats lagen, en toch heb ik niet gearzeld de bergplaats te verklikken. Die patriot zal mij als een verrader herkennen, maar later zal het wel blijken dat ik goed gehandeld heb.

— Dat hebt ge, Witteke.

— Dat geldt beteekent niets... De wapens zullen we wel opnieuw veroveren, nog vandaag, en met al dat hebben de Sanskulotten den brandewijn in hun maag. Ik ben zeker dat de helft, zwijmeldronken, hun roes uitslapen.

— Overheerlijk, brave jongen.

— Dank aan die... verklikking, ben ik op vrije voeten en kon ik u verwittigen.

— 't Is waar, gij hebt mij nog niet uitgelegd hoe gij met Vriend ontsnapt zijt.

— Ik liet Vriend wegloopen, toen ik den vijand op ons zag afkomen. Eerst wilde hij niet, maar het beest heeft menschenverstand en eindelijk ging hij toch. Ware hij gebleven, men had hem doodgeschoten. Hij volgde op een afstand. Jonkvrouw Rollier zat op de kar. Wij werden omsingeld en, tjoep, terug met de Sanskulotten.

— Was zij diep ontsteld ?

— Hm !... Neen, gij weet dat zij zeer moedig is. Ik had

nog den tijd om met haar te spreken. Ik beduidde haar dat zij niet bang moest wezen en dat ik wel zou pogen te ontsnappen met haar... Maar dat ging niet. Ik beloofde haar dat, zoo ik alleen weggeraakte, het mij wel zou gelukken haar te komen verlossen. Zij wacht ons.

— En wat zei ze nog?

— Dat ik naar u toe moest gaan.

Een straal van geluk verhelderde het aangezicht van den aanvoerder.

— Heeft zij dat gezegd? riep hij. Had ik maar vleugels, om tot haar te snellen.

De jonge man wakkerde de boeren met stem en gebaren aan.

— Toe, jongens, sprak hij, nog een beetje moed. Van-daag zullen wij weerwraak nemen.

— In het begin werd ik gestampt en mishandeld. Het kon mij weinig schelen; ik wilde in de goede gratie komen van al dat galgengebroed. Weet gij wat ik deed? Ik begon te jammeren... Ik hield me laf en bevreesd. Ik zei dat ik niets wist... dat ik geld en wapens kon aanduiden. Van den brandewijn sprak ik niet. Dien zouden zij wel vinden!... Toen veranderde de toon. Men werd vriendelijk en paaide mij met beloften.

— En gij weest hun de plek?

— Niet aanstonds. Ik veinsde berouw te hebben, begon te weenen en klaagde dat de patriotten mij zouden vermoorden, als zij wisten dat ik hen verraden had... Ik wilde hun vertrouwen winnen en vroeg dat ze mij onder hun bescherming zouden nemen, vervolgde Witteke lachend. Ik smeekte altijd bij hen te mogen blijven, dat ze mij toch niet zouden achterlaten, dat ik nog wapens verborgen wist en geld ook... en dat ik alles zou wijzen, indien ze beloofden mij tegen de patriotten te verdedigen en ik de groote gunst verkreeg bij de Franschen te worden ingelijfd. Nu bespraken de officieren onderling, dat ik een kostbaar kereltje was en dat ze in mij een goede aanwinst hadden gedaan. Daarop werd mij gezegd dat men mij bij generaal Béguinot zou aanbevelen. Men vroeg mij of ik in België wenschte te blijven... Ik verzekerde van neen, vermits de brigands — ik sprak van geen patriotten meer — mij zouden vermoorden. Toen beloofde men mij honderdduizend zaken, waar ik alleen van onthouden heb dat men mij naar Parijs zou sturen, waar ik gelukkig zou zijn...

— En vervolgens?

— Wel, na een laatste maal hun verdediging en bescherming te hebben ingeroepen, toonde ik de bergplaats. Ik leidde ze er zelf heen. Dat hadt ge moeten zien! Toen ze zagen dat ik de waarheid gesproken had en er niet alleen wapens en geld, maar bovendien nog een vat brandewijn verborgen was, werd ik hun held, hun troetelkind... Er waren er zelfs, die zwoeren dat ze voor mij zouden sterven indien de brigands één haar van mijn hoofd durfden aanraken.

— Witteke, gij zoudt onze generaal moeten wezen, zei Meving. Gij zijt een slim kereltje. Dat hebt ge daar meesterlijk overlegd.

— Ik ging voort al het gewonnen veld te baat te nemen, hernam de moedige jongen; ik beweerde dat ik een heel arsenaal met wapens wist tusschen Contich en Edeghem... Men geloofde mij, daar ik bewezen had dat ik geen ijdele veropenbaringen deed. Ik voegde er bij dat de brigands al het goud en zilver der kerken van Klein-Brabant bijeen hadden gebracht nabij Bornhem, en dat ik ook kon aanduiden waar het verborgen was. Nu zei er een dat Frankrijk reeds karrevrachten gouden en zilveren kerkvaten had ingepalmd. Ik zei dat ik dat wel wist, maar dat Frankrijk nog het tiende gedeelte van onze rijkdommen niet had.

— Zij hebben alles geroofd, onderbrak Meving hem.

— Nu, dat weet ik ook wel... maar ik wilde hun schraapzucht opwekken en nog meer in hun vertrouwen stijgen. Daarin slaagde ik wondergoed. Dat spreekt. Maar eensklaps begon ik weer te beven, te weenen en te smeeken dat ze mij toch nooit zouden achterlaten. Wat ik voorzien had, gebeurde. Men bewaakte mij niet. Dan liep ik voor, dan bleef ik achter... overal gefleemd en geveild, want tusschen de soldaten reed een kar met geld en wapens en... een vaatje brandewijn. Daarenboven hield men mij voor een wonderkind, dat hun eenarsenaal te Contich en een kelder vol

goud te Bornhem zou aanwijzen. Dezelfde Sanskulotten, die mij aanvankelijk erg mishandeld hadden, vroegen me nu of ik niet moede was, of liever paardje wilde rijden op hunne schouders. Ik hield me, als was ik zeer in mijn schik, gelijk een onbedacht, speelziek kind.

— Ja, Witteke, hebt ge zoo'n streken op uw kompas? vroeg Meving, den knaap met verwondering aankijkend.

— Ik trok de officieren bij de slippen van hun rok; ik nam een stuk worst uit den zak van den sergeant, en haalde twintig andere flauwe streken uit. Allen schenen veel pret in mij te hebben. Men moest mij immers vleien. Toen, toen begon ik er aan te denken de plaat te poetsen. Ik liep tot bij de kar en terwijl ik voor Bertha tuimelaars maakte op den grond, wierp ik haar een blik van verstandhouding toe. Ik had zelfs de kans haar ongemerkt te zeggen: « Moed, ik ga... en kom u redden! »

— Brave jongen! En zij?

— Zij? Wel, ze bezag mij eens vriendelijk. Gij had in mijne plaats willen wezen, zei Witteke, die door zijn eigen verhaal in een opgeruimde stemming geraakte.

— Ga voort, Witteke. Hoe kwaamt gij uit de litsen?

— Ja, ziet ge, dat was nogal een heele zaak. Het land is erg plat in den winter, en ergens achter schieten gaat niet. Ik moest een gunstige gelegenheid afwachten. Intuschen verloor ik mijn tijd. Ik begon « verstoppertje » te spelen met een ouden snorrebaard. Ik kroop achter een boom... piep! Vervolgens kwam ik er weer uit. Voor een grooten jongen als ik, zei Witteke ernstig, was dit zoo flauw mogelijk... Maar, 't moest, hé, Meving?

— Ja, ik begrijp u...

— Ik verstopte mij al verder en verder... bleef soms wat weg... maar verscheen dan toch weer dadelijk, tot dat wij langs een mastboschje gingen, waarin ik mij nog eens terug verborg, om er dan voor goed vandoor te trekken.

— Bravo, Witteke!

— 't Is niet warm, hé, maar ik heb toch geloopt tot dat het zweet mij van het voorhoofd droop. Stilstaande, om te rusten, keek ik rond naar de vier hoeken van den horizon, en hoorde of zag geen Franschman meer... Maar, weet gij wie er voor mij stond?

— Wie? vroeg Meving, nieuwsgierig.

— Wel, Vriend, hé, brave, slimme hond, Vriend, die mij op een afstand gevolgd was.

Witteke zag naar de linkerzijde.

— Ginder ligt Opdorp, hernam hij, het dorp is al ver achter ons. Binnen een half uur zijn we te Lippeloo. Kapitein Meving, neem uw maatregelen voor den aanval en laat ons hier het vallen van den avond afwachten.

De Sanskulotten hadden hun intrek genomen in een oude heerenwoning, staande een weinig buiten Lippeloo, op de plaats *Wipheyde* geheeten. Een breede gracht omringde het kasteel van Wipheyde, waar de Klaver- en de Molenbeek samenvloeien. Op dit punt was de bewatering altijd zeer overvloedig. De hofgracht zou een goede verschansing zijn geweest, doch nu lag er een dikke ijskorst op, waarover een leger mocht marcheerden.

— Het is de moeite niet, zeide de aanvoerder der Sanskulotten, het ijs aan stukken te kappen. Lang zullen wij hier niet vertoeven; de brigands zijn overigens verstrooid en hun enkele afgezonderde benden zullen den aanval niet wagen, vermits wij sterker in aantal zijn.

De Fransche overste redeneerde juist, doch een waar krijgsman berust niet in zulke overwegingen en neemt zijn maatregelen, ook tegen onvoorziene gebeurtenissen. Er was nochtans een andere reden om het moeilijke ijsbreken niet te ondernemen; het vaatje brandewijn deed zijn uitwissel gevoelen. De jongens mochten wel eens brassen, meende de kapitein. Het was een guur weder en zij hadden het de laatste dagen druk genoeg gehad. In de zalen met eiken beschot, aan de logge tafels, die achterbleven, doordien ze te zwaar waren om te worden vervoerd, bij de vroolijke vlammen, die hoog opflakkerden in den azuren haard, zaten vijftig Sanskulotten, oversten en ondergeschikten, bijeen, met rookende glazen vóór zich. Boven het vuur ziedde een ketel en 't warme water werd in de roomers met het sterke vocht gemengd.

— Een lied ! schreeuwden de bedronken kerels.
En weldra dreunde onder de zware gewelven het refrein :

Dansons la Carmagnole
Vive le son du canon.

Men lachte en klapte in de handen, terwijl een der kerels een blauwe vlam boven de alkoholkom liet flakkeren.

— Hé, Van Gastel, wat zit ge daar zoo treurig? riep de aanvoerder.

— Ik, kapitein?

— Ja, 't is of ge begint te kniezen. Als wij van de Vlamingen zingen, bedoelen we u niet. Gij zijt geen Vlaming, zijt onze broeder. Voor hen, die de republiek dienen, bestaan er geen grenzen, wij zijn allemaal wereldburgers. *Notre patrie c'est la république!*... Op uwe gezondheid, citoyens, en dat zij wat vreugdiger moogt opkijken!... *A la nôtre!*

— Leve de kommandant!... *A la république!*

Al de bekers werden opgeheven tot een heildronk op Frankrijk.

— Wel, Van Gastel, wat blijft ge daar suffen? Drinkt zij niet op onze moeder, de republiek? sprak men hem toe.

Met een gemaakten glimlach stond de verrader op.

— *De tout cœur, mon commandant!* luidde zijn antwoord.

Als Vlaming achtte hij het noodig er iets bij te voegen, opdat men hem niet van lafhartigheid jegens zijn landgenooten verdenken zou.

— Op de republiek ! schreeuwde hij en op den ondergang van den laatsten brigand !

Hij ledigde het glas in één teug.

— Bravo, Van Gastel, op den dood van den laatsten brigand... *mais pas de la dernière brigande*, niet waar, luitenant?

— Wees maar niet boos, luitenant, het duifje zit in den kijker, nu hebt ge ze in uwe macht en ze zal niets beters verlangen dan u het jawoord te geven.

Gelukkig voor Van Gastel ging dit gekschren verloren in het rumoer der slempartij, anders zou er zoo spoedig geen eind aan de plagerij gekomen zijn. De luitenant scheen inderdaad geen vermaak te scheppen in het plengfeest; zijn geest was niet dàar, maar zweefde elders.

In een ruime kamer van het Kasteel van Wipheyde zat Bertha Rollier; zij zag door het raam de blanke woestenij der velden besneeuwd en ver, plat en eenzaam tot aan den horizon uitgestrekt. De hemel was eentonig grauwn, alhoewel nog vroeg in den namiddag, begon de avond reeds te schemeren. Wat was dat ginder? Was dat geen hond? Was dat Vriend niet? Nu zag zij hem niet meer: slechts vluchtig was er een zwarte vlek op de witte wade verschenen. Zou het werkelijk Vriend geweest zijn? Bewogen de patriotten zich in den omtrek? Zij keek nauwer toe, doch ontwaardde niets meer. Toch herleefde de hoop in haar gemoed en verminderde de angst, die haren boezem prangde. Witteke had gezeid:

— Ik zal u komen verlossen.

Die woorden klonken nog in hare ooren en zij stelde vertrouwen in den knaap; hij bezat veel schranderheid en wilskracht, en misschien kon het hem wel gelukt zijn, met behulp van Vriend, Meving en dezès gezellen te ontdekken. Zij wist wie er voor haar verschijnen en welken strijd het haar kosten zou. Maar, zonderling genoeg, er was een volledige kalmte in haar geest gedaald. Zij voelde zich sterk, zij voelde zich beschermd. Hare oogen konden haar bedrogen hebben. Misschien had zij Vriend niet gezien, en toch koesterde zij de gewaarwording dat er iemand over haar waakte, dat de redding naderde. Zij hoorde de zangen der Sanskulotten en het klinken der bekers. Het *Mane, Thekel, Phares* stond misschien reeds in vlamvend geschrift op den muur geschreven. Links, maar zeer ver verwijderd was een olmenkant; Bertha meende dat zij er staal had zien flikkeren! O, zou Meving in aantocht wezen! Wat klopte haar hart, wat joeg haar boezem. Zij wist wat er in haar hart omging, zij snakte nog meer naar den jongen man dan naar de vrijheid. Hoe kwam het toch? Zij dacht meer aan hem dan aan haar broeder; zij was meer om Meving bekommerd dan om Rollier... Zij beminde.

Eensklaps klonk het achter haar :

— Bertha !

Zij schrikte op uit hare overpeinzingen... O, die stem... Oogenblikkelijk echter kreeg ze hare koelbloedigheid weer. Langzaam keerde zij zich om en wierp een fieren, kalmen blik op den Franschen officier, die vóór haar stond.

— Wat verlangt gij? vroeg zij bedaard

— Wat ik verlang, Bertha, dat weet gij reeds lang, antwoordde de man. Gij zijt het eenigste doel van mijn leven, ik bemin u en wensch niets anders dan dat gij mijne vrouw zult worden.

Van Gastel zei dit op beleefden en zachten toon.

— Gij weet dat dit nooit zal wezen, mijnheer.

— Nooit ! Spreek dit woord niet uit, Bertha. Ik ben dezelfde niet meer, die ik vroeger geweest ben. Mijn liefde jegens u heeft mijn hart gelouterd, mij beter gemaakt. Wat ik misdeed jegens u en... jegens mijn land, doet mij leed... Ik heb er berouw over. De hoogmoed, de drift, de minnenijd, hebben mij misleid... Ik wenschte dat ik alles herstellen kon.

Bertha had haar open blik op den verrader gericht. Zei hij de waarheid, of nam hij alleen die deemoedige houding aan om hare gunst te winnen?

— Spreekt gij oprecht, Van Gastel?

— Ik zweer het u, Bertha.

— Wilt gij herstellen wat gij nog herstellen kunt?

— Ja.

— Waarom zijt gij dan nog hier, in stede van bij uwe Vlaamsche broeders in de bosschen?

— Helaas, zuchtte de jongeling. Dat is te laat. Ik heb den haat van geheel een volk op mij geladen. Wat zou ik nog kunnen doen onder de Vlamingen? Wie zou vertrouwen in mij stellen? Zou men mij niet verdenken een verklikker te zijn? O, Bertha, ik heb zwaar misdaan, maar gij weet niet wat ik geleden heb. In het begin sloot ik mij bij de Franschen aan, omdat ik een ideaal had meenen te zien in het nieuwe republikeinsche evangelie, dat zij verkondigden. Ik zweer u dat ik het heil van mijn vaderland meende te bewerken. Ik geloofde dat er vrijheid, gelijkheid en broederschap zouden heerschen. Helaas, nu zie ik er al de ijdelheid van in. Ronkende volzinnen, snorkende woorden zijn het, doch de daden van hen, die zich de apostels van de leer der toekomst noemden, komen niet overeen met hun grondbeginsels. Wat de fakkel moest wezen om licht en waarheid te verspreiden, werd de laaiende toorts, die een vernielenden vuurgloed over Vlaanderen heeft doen woeden. Het is te laat, het is te laat !

De jongeling sloeg de hand voor de oogen.

Bertha twijfelde, doch langzamerhand daalde er medelijden en vergiffenis in hare ziel. Zij wilde hem op de proef stellen en zei :

— In de kelders van het kasteel zuchten ongelukkigen, mannen en vrouwen, die misschien allen morgen door de wapens zullen omkomen... Gij kunt dit beletten.

— Dat is onmogelijk, het zou een ijdele poging zijn... Ik zou mijn leven verbeuren zonder het minste nut; de schildwachten waken...

— O, viel Bertha hem in de rede, gij hebt uw leven zoo dikwijls gewaagd voor de verdrukking uwer broeders, nu moogt gij het wel eens op het spel zetten om ongelukkigen te redden. Gij zijt moedig en stout; zelfs die u haten, mijnheer, moeten bekennen dat gij geen lafaard zijt in den strijd en dat er wilskracht ligt in uwe borst. Helaas, gij hebt het het land wel doen gevoelen.

Er flikkerde een glimp van trots in den blik van den officier. Hij was er vooral op gesteld dat men zijn persoonlijkheid niet in twijfel trok.

— Ja, antwoordde hij, ik heb een ijzeren hand doen drukken op mijn arme landgenooten; zij hebben gelijk dat ze mij haten, dat ze mij doodelijk haten. En nochtans, Bertha, het was geen loutere wilskracht, die mij noopte aldus te handelen. Zooals ik daareven zei, aanvankelijk sleurden menschlievende droomen mij in den maalstroom mede; daarna kon ik niet meer achteruit... Dikwijls was ik streng, maar dit kwam juist voort doordat ik Vlaming was en tegenover Vlamingen stond.

Ziende dat het jonge meisje een gebaar van verwondering maakte, ging hij voort :

— Begrijpt gij dat niet, lieve Bertha? Daarvoor nochtans

bestond een dubbele reden, een dubbele drijfveer. Eenerzijds had ik te handelen tegen menschen, door wie ik gehaat en verfoeid werd, dit verbitterde mij. De op mij gericht blikken verrieden de gevoelens, die in hunne harten schuilden, allen wenschten mij neer te schieten als een hond. Die in mijn macht waren, moesten de weerbots ondergaan, dit is haast een natuurwet. In elk geval, zoo is de onvolmaakte mensch, bijzonder diegene, die van het goede spoor liep.

— Gij zijt meer te beklagen dan te verfoeien, mijnheer.

— Ik dank u, Bertha, voor dit goede woord. De tweede reden was omdat ik als Vlaming tegen Vlamingen vocht. Ik wilde niet verdacht voorkomen, ik wilde het vertrouwen van mijn wapenmakers verwerven en behouden en daarom moest ik onmeedoogend, streng, onverbiddelijk wezen.

— Rampzalige!

— Rampzalig, ja, dat ben ik, diep rampzalig, maar ik had geen keus. Men mag mij terecht verwijten dat ik de wapens heb opgenomen tegen mijn vaderland, doch ik heb ten minste den strijd met open vizier aangebonden; ik heb niet getracht de gunst der patriotten te winnen... om ze daarna te verkoopen... zooals uw vriend.

— Mijn vriend! riep Bertha. Van wien spreekt gij?

En onmiddellijk verscheen het beeld van Meving voor hare blikken. Was dit alles comédie?

Zou de laster beginnen?

— Van den knaap, die zoo lang reeds u tot bewaker dient. Van Witteke.

De jonkvrouw richtte zich op. Zij zou de eer van den kleinen held redden, doch bijtijds gaf de voorzichtigheid haar andere raadgevingen in.

— Wat heeft hij dan misdaan? vroeg Bertha, die voorwendde niets te weten.

— Wat hij gedaan heeft? Zijn vrienden verklikt. Hij heeft den Franschen geld en wapens van de patriotten geleverd, en de Sanskulotten vieren nu feest met den drank der Vlamingen.

Bertha antwoordde niet; zij achtte zich gelukkig te vernemen dat niemand Witteke verdacht, een dubbel spel te spelen.

Van Gastel vervolgde:

— Indien gij uw hand in de mijne wilt leggen, Bertha, dan legt gij ze wel in de hand van iemand die iets misdaan heeft, maar toch in die van een man, die openhartig, rondborstig uitkomt voor hetgeen hij is.

De jonkvrouw antwoordde op vriendelijken toon:

— Indien gij die gevoelens jegens mij koestert, ik bedoel uw gevoelens van eerbied en achting, spreek dan nooit meer over iets, wat onmogelijk is. Vergeven heb ik u reeds en achten zal ik u, wanneer gij doet wat gij doen moet.

— En dit is?...

— Herstellen wat gij kunt. Verbranden wat gij aanbadt, aanbidden wat gij verbrand hebt.

— Ik zal het doen.

— Zult gij de gevangenen redden?

— Ja, ik zweer het, nog heden nacht zullen zij vrij zijn.

— Goddank, zei Bertha, stralend van vreugde; indien gij dat doet, zal ik u achten.

— Gij maakt mij gelukkig. Bertha, uw bijzijn verwekt in mij een verandering ten goede.

— En dan werpt gij die livrei van den vreemdeling weg, mijnheer Van Gastel, en houdt gij op uw vaderland te bestrijden.

— Luister, Bertha, hervatte hij, en laat mij kalm tot uw hart en uw geest spreken. Morgen zult gij mij achten, want ik zal mijn woord gestand doen; de achting is de eerste stap tot de genegenheid... en van die genegenheid zal het tot liefde komen. O, zeg niet neen! Dezen morgen dacht gij niet dat gij mij nog ooit achting zoudt hebben geschonken. Luister, Bertha, luister... en wees redelijk! Als officier in het Fransche leger, kan ik de Vlamingen groote diensten bewijzen... ik zal het doen... Als patriot ben ik onmachtig. De zaak der brigands is reddeloos verloren... De Kempen houden nog stand, Karel van Loupaigne is nog meester in het Zoniënbosch, doch in Klein-Brabant zijn de bendes der patriotten verslagen en verstrooid. Eer er een maand verlopen is, zal de opstand geheel onderdrukt wezen; men moge dit betreuren, het blijft niettemin een feit. De laatste

brigands zullen in de handen der Franschen vallen, en gij kent het lot dat hen wacht... Ook uw broeder, de aanvoerder, de hoofdman, de ziel van den oorlog, zal niet ontsnappen... Dan, Bertha, zal ik daar zijn om hem te redden. De republiek zal hem genade schenken... Denk eens na, de zaak is toch verloren; niemand kan haar redden. Frankrijk beheerscht geheel Europa. Italië en Oostenrijk werden door Bonaparte verslagen... Wat kan het arme Vlaanderen, van allen verlaten, als de groote mogendheden voor de macht der republiek bezwijken? Weldra zullen de patriotten hun onmacht inzien, en zich onderwerpen. Dan zal ik als bemiddelaar tusschen de overwinnaars en de overwonnen landgenooten optreden. Uw broeder, uw vrienden, zal ik redden; alles zal hier wederom in de oude plooi komen. Is het oproer eenmaal onderdrukt, dan zal de republiek met zachtheid en rechtvaardigheid regeeren... En ik, Bertha, ik zal machtig wezen, zeer machtig, en gij zult, als mijne vrouw, Vlaanderen regeeren. Dan zal ik kunnen herstellen wat ik misdeed en gij, Bertha, zult mij daarin helpen.

Er volgde een drukkende stilte. Het jonge meisje keek nakend in den donkeren avond. Aarzelde zij? Neen, haar eerste gedachte was met hooghartigheid te antwoorden, doch zij dacht aan de ongelukkigen, die in den kelder zuchtten.

— Laat ons dit gesprek afbreken, zei ze, en breng uwe belofte ten uitvoer, mijnheer.

— En gij, Bertha? Zult gij ook vertrekken als de kerkers geopend zijn?

— Zoudt gij mij in uw soldatenkamp willen, mijnheer?

— Ik zou u bij mij willen houden... Ik bemin u... O, Bertha, ik heb u zoo innig lief, zeg dat gij mijne vrouw wilt worden.

— Dat kan nooit, laat ons daar liever niet meer over spreken...

— Bemint gij dan iemand anders?

Bertha zweeg. Van Gastel was bleek geworden, zijn lippen beefden en met stamelende stem hernam hij:

— Bemint gij Meving nog altijd?

Haar liefde loochenen, dat kon ze niet en ze antwoordde op vasten toon:

— Ja, ik bemin hem.

— En gij zult zijne vrouw worden? nokte hij.

— Als het God belieft.

Bertha blikte naar buiten. Zij beseftte dat er een geweldige strijd tusschen goed en kwaad in het hart van den officier geleverd werd; zij verwachtte dat het onweer vreeselijk zou losbarsten, maar zij voelde ook dat die man haren invloed onderging, dat zij machtig op hem was. Zij huiverde. Waarden er geen schimmen op de blanke sneeuw in de duisternis van den invallenden nacht?

— Bertha, er leeft in mij een wild dier, dat machtiger is dan mijn eigen wil. Dit wilde dier had gij zooeven doen insluimeren... Ik was oprecht, toen ik u beloofde goed te doen, te herstellen wat hersteld kon worden, en nu... ik ben niet machtig genoeg om mijn kwaden geest te overwinnen. Sinds het beeld van Meving tusschen ons beiden staat, voel ik dat het dier mij weder overmeestert. Mijn goede voornemens, mijn goede wil, alles bezwijkt!... Bertha, die man staat tusschen ons... en moet verdwijnen.

Van Gastel had langzaam en zacht gesproken en toch lag er iets dreigends in zijne woorden. Het meisje rilde er van. Het was een vreeselijk oogenblik, een oogenblik van oppersten strijd. Sombor, met gesmoorde stem, vervolgde Van Gastel, zoo dicht bij 's meisjes gelaat, dat zij den brandenden adem gevoelde:

— Den anderen mensch, die in mij is, den slechte, welke reeds zooveel weken in mij de bovenhand had en dien ik uit liefde een stond had overwonnen, voel ik wederom overheerschen. De slechte instinkten dooden in mij opnieuw al de goede gevoelens, die uw liefde deed ontkiemen. In uw bijzijn werd ik beter, ik zou u gelukkig gemaakt hebben, Bertha, maar gij ontsteekt in mij het verterend vuur van haat en wraak. Waarom zou ik mij zelve slachtofferen?... Waarom zou ik mijn geluk vernietigen, om ruime baan te maken voor dat van een ander, van een doodsvijand? Want den man, dien gij bemint, haat ik... haat ik... een van ons beiden is voortaan te veel op de wereld... er is geen plaats voor mij... of voor hem... Gij bemint hem, maar gij bemint een doode... De brigands zijn ingesloten, dezen nacht bren-

gen zij door in de guurheid van het bosch, en de sneeuw is de dons, waarop zij zullen rusten... Mondbehoefte hebben zij niet, zij vergaan van ontbering en ellende. Hun krijgsvorraad is verbruikt, zij beschikken over lood, noch kruit, en morgen... morgen, herhaalde de officier met wreed genot, komt er versterking. Dan worden de bosschen omsingeld, dan begint de jacht en niet één, niet één, hoort ge, zal ontsnappen. Uw bruidegom is zoo zeker de prooi des doods alsof zijn hoofd onder het mes der guillotine lag.

Een flauwe kreet ontsnapte aan den boezem der maagd. Twee tranen blonken in hare oogen, en uit haar hart steeg een gebed tot God, dat de Almachtige hen beschermen zou. Doodsch was de stilte in de kamer, maar in de nevenkamer ging het wilde rumoer der dronken Sanskulotten nog steeds voort.

— Ik kan hem nog redden, vervolgde Van Gastel. Ik alleen op de wereld!

— Dan zult gij hem redden, zei Bertha met vaste stem.

— Misschien.

— Ik eisch het!

— Op één voorwaarde en als gij daarin toestemt, zal ik meer doen. Luister.

Hij naderde heel dicht en vervolgde fluisterend:

— Ik zal Meving redden, hem en al de patriotten. Die in den kelder zuchten, zult gij zelve in vrijheid stellen... en... ik zal de patriotten de overwinning verzekeren... Gij twijfelt... Niets is gemakkelijker. De Franschen zijn dronken, hun geweren staan in rotten in de gang, hun sabels liggen bij de pistolen op den grond; zij zijn niet in staat om zich te verweren... Ik verwittig de patriotten nog dezen nacht, ik weet waar zij zich schuil houden en met een goed paard ben ik er aanstonds... Die daad zal mij opnieuw de goede gunst der Vlamingen verwerven; ik ken de krijgsbewegingen beter dan zij, ik ben daarvoor bij de Franschen op een goede school geweest...

De oogen der maagd blonken van koorts.

— Bah, hervatte hij, tusschen u en mij staat één hinderpaal, er is één man te veel op de wereld... Nu weet ik wat ik te doen heb. Maar dien hinderpaal zal ik uit den weg ruimen... en dan, dan zult gij mijne vrouw worden. Hij of ik!...

Het meisje rilde, want zij voelde dat dit geen ijdele bedreiging was, dat het waarheid zou worden!... Eén van beiden. En, die tot haar sprak, was de machtigste, haar geliefde zou bezwijken!... O, zij moest het ten koste van alles beletten! Zij wilde zich opnieuw tot hem keeren, een laatste poging aanwenden, doch Van Gastel was verdwenen! Zij bevond zich alleen in de donkere ruime zaal; zij blikte door het venster; glinsterend en maagdelijk rein lag de uitgestrekte sneeuwvlakte, als Siberische steppen in het maanglim. O, dat hij nu kwame! dat hij nu kwame, dien ze lief had. Even te voren had zij gehoopt, maar 't was een zinsbegoocheling geweest, niet waar? Zij had niets zien fonkelen in den kant! Zij had Vriend niet bemerkt! Haar hoofd was ijl, zoo ledig... zij kon de werkelijkheid van het ingebeeld niet goed meer onderscheiden. Was dit alles wel de waarheid? Was dit alles geen droom?

Was het waar dat Meving ginder stierf van koude en honger in een naakt en woest bosch. Was het waar, dat zij zich daar alleen bevond, geheel alleen in de kamer van dit slot, op twee passen van dronken Sanskulotten? Was het waar, dat men haar moeder en haar broeder ver van haar verwijderd had, dat niemand, niemand haar kon helpen, dat zij zich in de macht van Van Gastel bevond? Was dit alles waar? En was het waar ook, dat de dag van morgen nog akeliger zou wezen? Dat men, voor hare oogen misschien, de mannen en vrouwen zou doodschieten, wier lichamelijke en zielewonden zij in den kerker had pogen te heelen?... Morgen! Ijselijke dag van morgen!... Men zou het bosch omringen, haar geliefde binden... en die haar zooveen verliet, had het gezegd: «Hij of ik!» Morgen zou de liefde, het leven van haar hart, koud en killig rusten in een groeve onder de sneeuw! En was dit alles waar? En zij kon daar niets aan veranderen. Niets, niets, niets!

Radeloos loopt zij naar de deur... God, ze is open... Zou dan niemand haar bewaken? Niemand!... Zij ziet niemand. Zij is reeds in de gang... de poort, die in den tuin uitgeeft,

staat open... voor haar ligt de witte woestijn in den zilveren nacht!... Vrij!... Zij kan weg, zij kan haar geliefde opzoeken, zij zal hem verwittigen van het gevaar, dat hem bedreigt, zij zal hem redden of met hem sterven! Zij snelt de stoeptrap af.

— *Qui vive!* klinkt het en een bajonet verspert haar den weg.

— O, God! Alles is verloren! lispelt ze en zijgt tegen den grond. Haar gestel werd te zeer geschokt, het noodlot heeft haar overwonnen.

De Sanskulot tilt haar ruw op en roept hem, die de rol van cipier vervult.

— Gij laat uw vogel ontsnappen, zegt de schildwacht.

— Luitenant Van Gastel had haar ontboden.

— Ha, ja, die loert reeds heel den dag op haar. Hé, hé, de slimmerik, en nu loopt hij haar na! Breng het duifje maar weder in de kooi. De luitenant is immers niet alleen... Er zijn nog vier jongens, die het duifje gaarne zien, niet waar, Pied-de-boëuf?

— Snoever! riep Pied-de-boëuf lachend uit.

— Ik wenschte dat ik daar binnen zat, zei de schildwacht, die kerels maken het daar bont.

— Allen zijn dronken als oude Zwitsers.

— Als de brigands ons nu eens onverwachts op het lijf vielen... dan waren wij allen vogels voor de kat.

— Gelukkig is daar geen vrees voor. Dat gebroed ligt verpletterd in den winternacht op de sneeuw uit te sterven. Morgen komen de versterkingstroepen; we zullen den lasten tegen den muur zetten en daarna meer kunnen feesten en rinkelrooien dan we tot hiertoe hebben moeten vechten. Goeden nacht.

De dienstdoende cipier nam de bewustloze maagd als een pluimpje in zijn forsche armen en droeg haar naar den kerker. Op dat oogenblik kwam Van Gastel de kamer binnengestormd, en toen hij die ledig vond, ijde hij naar buiten...

— Schildwacht, hebt gij geen vrouw laten ontvluchten? vroeg hij bezorgd.

— Zij had er veel lust toe, maar ik heb haar den weg versperd, luitenant.

— Gelukkig, fluisterde de jongeling. Waar toch waren mijn gedachten? zei hij binnensmonds. Ik ben geheel ver dwaasd, en luid voegde hij er bij:

— Waar is zij nu?

— Pied-de-boëuf heeft ze naar den kerker gebracht.

— 't Is goed.

Van Gastel daalde de pui af en trad in den kalmen, kouden nacht.

— Mijn hoofd brandt, ik heb verfrissching nodig, mompelde hij.

De ziel van den jongen man was vol duisternis, vol woede, vol haat en tevens vol droefheid en berouw. Wat had hij met zijn leven gedaan? Hij had het bezoedeld, vergruisd en vertrapt. De liefde beheerschte zijn hart, maar hij zelf groef de kloof, de onoverschrijdbare kloof, die tusschen hem en haar bestond, haar, die hij beminde. Ginder boven, aan het donkere azuur, pinkten zachtjes de sterren. Er daalde een verteederende weemoed in zijn boezem. Hoe blank, hoe stil, hoe doodsch lag daar het landschap in het rustig geglim der bleke maan! Die nachtelijke aanblik gaf hem de gewaarwording alsof hij heel Vlaanderen zinnebeeldig zag; het lag levenloos onder een wit baarkleed en boven aan den trans hing de lijklamp te branden.

Scherp teekende op eenigen afstand achter hem het slot zich af, want al peinzend was hij voortgewandeld, met enkele verlichte vensters. Door de stilte des nachts drongen de refreinen en 't feestrumoer tot hem door. Nu walgde hem dit krijgseven der Sanskulotten, nu voelde hij afkeer voor zich zelve. Bij dien hoop schurken, dieven, galeiboeven, moordenaars, had hij zich aangesloten om zijn vaderland te verdrukken! Waar waren nu de wachtwoorden: *Gelijkheid, Broederschap, Vrijheid*? Hij zou teruggekeerd zijn op het spoor der misdaad, dat hij betrad, indien zij hem had gesteund, indien hij zich in hare liefde had kunnen reinigen... maar de liefde, dat hart, werd door een ander gestolen. O, die ander!

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

Volledig verhaal over den
Heldenstrijd der Boeren

in

1798

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

VOLLEDIG VERHAAL OVER DEN

HELDENSTRIJD DER BOEREN

IN

1798

L. Opdebeek = Uitgever = Antwerpen